
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

טראומה וביבליותרפיה - 3230

תאריך עדכון אחרון 18-09-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: עבודה סוציאלית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר טפת נחמני

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: tafatnachmani@gmail.com

שעות קבלה של רכז הקורס:

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

בקורס יכירו המשתתפים לעומק את תחום הביבליותרפיה- טיפול הנעזר בתהליכי קריאה וכתיבה- וילמדו על מאפייניה של השפה הטראומטית וכיצד ניתן לגייס את השפה והנרטיב במסע לריפוי ולהחלמה.

ביבליותרפיה היא שיטת טיפול בהבעה ויצירה הנשענת על הגישה הדינמית והנרטיבית. דרך תהליכי קריאה וכתיבה המטופל והמטפל, במסע משותף, נוגעים ביחד במגוון של רגשות, אסוציאציות וזיכרונות במטרה לאפשר עיבוד של תחושות, חוויות, טראומות ולהביא לשינוי והתפתחות. ביבליותרפיה מתאימה לכל אדם, ללא קשר לרקע שלו, לגילו, ליכולות הכתיבה שלו או לאהבתו לקריאה. מטרתם של הטקסטים המובאים בעבודה הטיפולית הינה לאפשר מגע עם הסיפור האישי של המטופל והכתיבה בטיפול הביבליותרפי, מיועדת לעורר חלקים של הנפש שאינם נגישים בדיבור שבעל פה. הקורס מבקש לחשוף את עולמם של המשתתפים בו לעבודה הביבליותרפית עם טראומה. אדם שנחשף לאירוע טראומטי, בין אם חד פעמי או מתמשך, עלול לפתח בעקבותיו פוסט טראומה. במצב זה, האירוע הטראומטי עצמו חודר לתודעה בצורתו המקורית כזיכרון גולמי, גם שנים לאחר שקרה, ונחוה בכל פעם מחדש, כאילו הוא מתרחש כאן ועכשיו. בבסיס העבודה הטיפולית עם טראומה ישנו ניסיון לקחת את הזיכרון הזה ולאט לאט לתת לו מילים ולהפוך אותו לנרטיב. כך, בתוך מערכת יחסים טיפולית בטוחה ותומכת, יכול להתחיל המטופל לספר את הטראומה והמטפל הופך להיות עד להתרחשותה ובכך נותן לסיפור הטראומה תוקף. ביבליותרפיה מאפשרת לאדם לבנות את הסיפור של עצמו. כאשר מדובר בטראומה, היא מאפשרת באמצעות טכניקות שונות להפוך את רסיסי הטראומה לסיפור, לתת מילים לזיכרון הטראומטי אשר מאיין את השפה ולאפשר תהליך החלמה.

מטרות הקורס:

הקורס מציע למשתתפים בו היכרות מעמיקה עם שפה טיפולית נוספת, שפת הביבליותרפיה, ומציע דרכים מעשיות לשילובה בעבודה עם טראומה. הקורס ילווה בדוגמאות ספרותיות וטיפוליות וישלב התנסויות בקריאת יצירות ספרותיות, בכתיבה יצירתית ובדיון מפרה אודות הטקסט ובאמצעותו.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. פיתוח והבנה של שפה טיפולית נוספת- ביבליותרפיה.
2. היכרות והבנה אחרת ונוספת של הסיפור של המטופל/הקבוצה.
3. היכרות ויישום של התערבויות מגוונות מתחום הביבליותרפיה.
4. התמקצעות והעשרת הארגז הטיפולי של המשתתפים.
5. שילוב של ביבליותרפיה בחשיבה ובעשייה הטיפולית.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: השיעורים יכללו למידה תיאורטית באמצעות התנסויות חווייתיות.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

ביבליותרפיה: התכונות התרפויטיות של הטקסט הספרותי.
דינמיקה של פעולת הקריאה והכתיבה.
דיאלוג ביבליותרפי עם טקסט.
שפת הטראומה מאפייניה והגדרותיה
הקריאה ותרומתה להתמודדות עם טראומה שינוי והתפתחות.
הכתיבה ותרומתה להתמודדות עם טראומה שינוי והתפתחות.
עבודה ביבליותרפית עם טראומה תוך דגש על יישום באוכלוסיות שונות.

חומר חובה לקריאה:

- אמיר, ד. (2013). על היעדר פונקציית העד בנפש. בתוך: תהום שפה. פרק 5, עמוד 98-131. ירושלים: מאגנס.
- אמיר, ד. (2015). כשהלקונה הטראומטית פוגשת שפה- מודוסים של עדות, מודוסים של החלמה. מארג-כתב עת ישראלי לפסיכואנליזה. כרך ו', עמודים 21-43.
- גמפל, י. (1987). היבטים של העברה בינדורית. שיחות. כרך 2, חוברת 1.
- הרמן, ג'ל. (1994). טראומה והחלמה. תל אביב: עם עובד.
- להד, מ. איתור משאבי התמודדות באמצעות סיפור בשישה חלקים. מודל BASIC PH. בתוך ש' לוינסון (עורכת), פסיכולוגיה בבית הספר ובקהילה בעת רגיעה ובימי חירום. תל-אביב: הדר.
- מרגלית, ח., וויצטום, א. (1997). טראומה, אמנזיה ודיסוציאציה היבטים קליניים ותיאורטיים (חלק א'), שיחות-כתב העת הישראלי לפסיכותרפיה, יב', 214-217.
- ספקטור-מרזל, ג. (2010). מנגנוני בררה בטענה של זהות סיפורית: מודל לניתוח נרטיבים. בתוך ל. -קסן ומ. קרומר-נבו (עורכות), שיטות לניתוח נתונים איכותניים, עמ' 63-96. באר-שבע: אוניברסיטת בן גוריון בנגב.
- פרויד, ז. (2002). אבל ומלנכוליה, פעולות כפייתיות וטקסים דתיים. תל-אביב: רסלינג.
- צורן, ר. (2000). הקול השלישי. פרקים 1-2. ירושלים: הוצאת כרמל.
- שרמן, ש. (2013). שיחות. המיכל הטקסטואלי. כרך ל', חוברת 3, עמ' 233-240.
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental disorders. DSM-5-TR. Pg 275-280. Washington (DC): American Psychiatric Press.*
- Iser, W., (1978). *The act of reading: A theory of aesthetic response. Baltimore and London: Johns Hopkins University Press.*
- Rubin, S.S. (1999). The "Two-Track model of Bereavement" Overview, retrospect and prospect. *Death Studies*, 23(8), 681-714.

חומר לקריאה נוספת:

אלוורז, א. (2005). נוכחות חיה. תל אביב: תולעת ספרים.
אמיר, ד. (2008). המימד הלירי של המרחב הנפשי. פרק 1. ירושלים: מאגנס.
גמפל, י. (2010). ההורים שחיים דרכי. תל אביב: כתר.
גרוסמן, ד. (2011). נופל מחוץ לזמן. הוצאת הספרייה החדשה.
ויניקוט, ד.ו. (1971ג). משחק ומציאות. תל אביב: עם עובד, 1995.
יאלום, א.ד. (1991). הילד הלא נכון מת. מתוך: תליין האהבה וסיפורי פסיכותרפיה אחרים. עמודים 123-146. תל אביב: כנרת זמורה ביתן.
כהן, א. (1995). הדף המפוכח- כתיבהתרפיה הלכה למעשה. תל אביב: אמציה.
מקדוגל, ג'. (1999). תיאורוני הנפש. תל אביב: כנרת זמורה ביתן.
עומר, ח'. ואלון, נ'. (1997). מעשה הסיפור הטיפולי. תל-אביב: מודן.
עשת-אלקלעי, י. (2010). אדם הולך הביתה. תל אביב: כתר.
פרנצי, ש. (2003). בלבול השפות בין מבוגרים לילד. תל אביב: עם עובד.
צורן, ר. (2009). חותם האותיות: קריאה וזהות בדיאלוג הביבליותרפי. ירושלים: כרמל.
ראופמן, ר. (2015). שתי השפות של האדם- מילים וחוויה בטיפול הפסיכו דינמי. האוניברסיטה המשודרת.

מרכיבי הציון הסופי :

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 80 %
השתתפות פעילה / עבודת צוות 10 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
10 %

מידע נוסף / הערות:

הגשת מטלות הביניים הינו תנאי חובה להגשת המטלה הסופית או להגשה למבחן מסכם של הקורס.
ללא הגשת מטלות הביניים, הסטודנט לא יהיה רשאי לגשת למבחן/ להגיש את עבודת הסיכום